

Riktlinje, nutrition, förebygga och behandla undernäring

Beslutad av: Kommunstyrelse/nämnd, den 27-01-2016
Dokumentansvarig: Medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS Sandra Olsson
Diarienummer: 2023/148
Senast reviderad: 09-08-2023
Giltig till: Tillsvärdare, revideras vart annat år

Innehåll

Nutrition, förebygga och behandla undernäring.....	3
Inledning.....	3
Syfte.....	3
Mål.....	3
Vem.....	4
Ansvar.....	4
Socialförvaltningen.....	4
Ansvarar att:.....	4
Medicinskt ansvarig sjuksköterska och Verksamhetschef hälso- och sjukvård.....	5
Ansvarar för att rutin upprättas för:.....	5
Verksamhetschef på socialförvaltningen.....	5
Ansvarar för att:.....	5
Hur.....	5
Process-bedömning nutritionsstatus.....	6

Nutrition, förebygga och behandla undernäring

Inledning

Sverige har en åldrande befolkning som kommer öka i takt med att medellivslängden ökar. Hälsofrämjande insatser kan ge en långsiktig samhällspåverkan samt förbättra den enskildes livskvalité. Hälsofrämjande insatser riktar sig mot hela människan hela livet.

En viktig del för att uppleva livskvalité är god och näringsrik kost. Näringsrik kost har betydelse för den enskildes hälsa och kan förebygga risker för sjukdomar och funktionsnedsättning.

Vårdgivare ansvarar enligt Socialtjänstlagen, SoL (2001:453) och Hälso- och sjukvårdslagen, HSL (2017:30), att omvårdnaden ska vara av god kvalitet. Kunskapsområdet omvårdnad innefattar nutrition. Nutrition används i olika betydelser. Det kan betyda näringsämne, näringstillförsel eller den vetenskap som studerar dessa. Hälsofrämjande omvårdnad riktar sig till matvanor och kosthållning. Kosthållningens kvaliteter baseras bland annat på måltidsordning, livsmedelsval, näringsinnehåll och hantering i hela kedjan från inköp och tillagning till konsumtion.

Socialtjänstlagen (SoL), Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete SOSFS 2011:9 innehåller skrivningar om kvalitet. Kvalitet är att följa lagar, förordningar och styrdokument. Verksamhetens kvalitet ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och en viktig del i kvalitetsarbetet är att identifiera risker, konsekvenser, förebygga fel och brister. Nutrition, förebygga och behandla undernäring är en del av socialförvaltningens kvalitetsarbete.

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:49) beskrivs kravet på att förebygga och behandla undernäring inom samtliga socialförvaltningens ansvarsområde. Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 8 kap. 2 § hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80), 8 kap. 5 § andra stycket första meningen patientsäkerhetsförordningen (2010:1369), 8 kap. 5 § socialtjänstförordningen (2001:937) samt 14 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade och beslutar följande allmänna råd. Bestämmelserna gäller hemvård, vård- och omsorgsboende, bostad med särskild service samt kommunal primärvård.

Klippans kommun har tagit fram en kvalitetssäkring för måltidskvalitet som innefattar ledorden, integrerande, trivsamt, god, näringsriktig, miljösamt och säker. Kvalitetssäkringen ska tillsammans med ett förebyggande arbete för att motverka undernäring tillgodose den enskildes förutsättningar för en god nutritionsstatus och upplevd livskvalitet.

Syfte

Syftet med riktlinje, nutrition, förebygga och behandla undernäring är att:

- Beskriva socialnämnden och socialförvaltningens ansvar gällande nutrition, förebygga och behandla undernäring

Mål

Målet är att:

- Främja en god livskvalitet för den enskilde som får stöd med kosthållningen

- Identifiera risker för undernäring och sätta in adekvata insatser för att förebygga undernäring organisatoriskt samt individuellt för den enskilde

Vem

Denna riktlinje gäller för samtliga medarbetare, socialförvaltningen i Klippans kommun.

Ansvar

Bra måltider är en viktig grund för både friska och sjuka personer, unga som äldre. Bra mat behövs ibland kompletteras med särskilda insatser vid vissa sjukdomstillstånd. Barn och äldre är särskilt känsliga för att påverkas av en sämre nutritionsstatus men samtliga individer kan utveckla sjukdomstillstånd vid försämrat nutritionsstatus.

Arbetet med mat, måltider och nutrition ska ses som en integrerad del av vård och omsorg. Till exempel kan både hälsan och aptiten påverkas positivt av fysisk aktivitet medan sjukdomar, läkemedel och annan behandling kan påverka aptiten och nutritionstillståndet negativt. Alla beslut kring enskilda personers nutritionstillstånd och nutritionsbehandling ska baseras på en helhetsyn med fokus på en god livskvalitet och övergripande hälsotillstånd samt ett professionellt och gott omhändertagande.

Socialförvaltningen ska arbeta förebyggande för att tillgodose en god nutritionsstatus hos de som behöver stöd och insatser av socialförvaltningen, detta innefattar, måltider, måltidsmiljö, inköp, att förebygga och behandla undernäring. Detta ansvar omfattar de som har insatser via socialtjänsten och de som har insatser via den kommunala primärvården.

Socialnämnden

Ansvarar för att:

- Ha kännedom om gällande författning och tillhörande lagar och styrdokument
- Säkerställa att rutiner finns för de verksamheterna som utför hemvård, vård- och omsorgsboende enligt SoL, särskilt boende och bostad med särskild service enligt LSS:
  - Hur undernäring ska förebyggas
  - Hur risker för undernäring ska upptäckas
  - Hur och när hälso- och sjukvården ska kontaktas för en bedömning av nutritionsstatus vid misstanke hos en enskild, när sekretessen inte utgör ett hinder för det
- Skapa förutsättningar och fatta beslut vilka tillgodoser att förebygga och behandla undernäring organisatoriskt där den enskilde som erhåller stöd och insatser via socialförvaltningen ska kunna ha en god nutritionsstatus

Socialförvaltningen

Ansvarar för att:

- Ha rutiner om hur undernäring förebyggs, upptäcks och behandlas
- Ha kännedom om gällande författning och tillhörande lagar och styrdokument
- Uppmärksamma och identifiera påverkansfaktor vilka kan försämra den enskildes nutritionsstatus på organisatorisk nivå och individnivå i förvaltningen

- Samverka och samordna med kostenheten för att skapa organisatoriska förutsättningar att tillgodose nordiska näringsrekommendationerna 2023, NNR2023 för den enskilde i vardagen
- Sätta in förebyggande insatser på organisatorisk nivå för att förebygga en försämrad nutritionsstatus hos de som har insatser via socialförvaltningen
- Arbeta proaktivt för att förebygga undernäring hos de som har insatser via socialförvaltningen
- Skapa förutsättningar för att arbeta med individanpassade insatser för den enskilde där dennes önskemål och behov tas hänsyn till

Medicinskt ansvarig sjuksköterska och Verksamhetschef hälso- och sjukvård

Ansvarar för att rutin upprättas för:

- När en patients näringstillstånd ska utredas
- Hur en utredning av näringstillståndet ska göras
- Hur undernäring hos patienter ska förebyggas
- Hur undernäring ska behandlas

Verksamhetschef på socialförvaltningen

Ansvarar för att:

- Upprätta rutiner för de verksamheterna som utför hemvård, vård- och omsorgsboende enligt SoL, särskilt boende och bostad med särskild service enligt LSS:
  - Hur undernäring ska förebyggas
  - Hur risker för undernäring ska upptäckas
  - Hur och när hälso- och sjukvården ska kontaktas för en bedömning av nutritionsstatus vid misstanke hos en enskild, när sekretessen inte utgör ett hinder för det

Hur

En av de viktigaste åtgärderna för att motverka undernäring är att maten är god och att den enskilde upplever god kvalitet vid matsituationen. Det bidrar till att den enskilde äter och får i sig näring, en god nutritionsstatus.

I mötet med den enskilde i utredning, insatser, uppföljning ska samtliga medarbetare observera eventuella risker för en försämrad nutritionsstatus samt risk för undernäring och agera på dessa.

Den omvårdnad som omfattar nutrition, förebygga och behandla undernäring ingår i insatser via socialtjänsten samt i hälso- och sjukvårdsinsatser. Stöd och hjälp med mat och måltider kräver behovsbedömning och beslut av biståndshandläggare i kommunen, och omfattas därmed av socialtjänstlagen (2001:453) med syfte att alla medborgare ska ha en skälig levnadsnivå. Mat och måltider kan även vara en hälso- och sjukvårdsinsats och styrs i de fallen dessutom av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Bakomliggande orsaker till insatsen avgör vilken lag som är aktuell. En insats som initieras eller ordinerar av läkare, sjuksköterska, arbetsterapeut eller dietist (hälso- och sjukvårdspersonal) lyder under hälso- och sjukvårdslagen medan de insatser som initieras av biståndshandläggare lyder under socialtjänstlagen.

Nutrition, mat, måltider, förebygga och behandla undernäring ska alltid ske i medskapande med den enskilde. Förebyggande arbetet ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet.

Observationer ska göras utifrån, åldrande, näringsrelaterade problematik, måltidsmiljö, måltidsordning, interaktioner mellan mat och läkemedel, mat och näring i livets slutskede.

Bedömningar och att identifiera risker ska vara integrerat i det dagliga arbetet i verksamheterna. Det ska ske strukturerat och dokumenteras i den enskildes journal.

Risk för undernäring ska bedömas med särskilt beslutstöd Mini Nutritional Assessment (MNA) och kvalitetsregister Senior Alert ska användas. Bakomliggande orsaker ska eftersökas, dokumenteras, utredas, åtgärdas och följas upp.

Process-bedömning nutritionsstatus

